

*Kto stratil majetok, nestratil veľa.
Kto stratil slobodu, stratil mnoho.
Kto stratil vieru, stratil všetko.*

Zásielku spracovala spoločnosť:
HENRIETTA - direct marketing, s.r.o.
P.O.BOX 1, 820 08 Bratislava 28, „D+4“
POŠTOVNÉ ÚVEROVANÉ
820 08 Bratislava 28

SVEDECTVO

vychádza od roku 1991
ročník 29
december 2019
cena 1 euro

12

ČASOPIS TABUIZOVANÝCH FAKTOV

Začalo sa to snímaním krížov

NÁŠ ROZHOVOR

Pani Margita Antašová v máji tohto roku oslávila svoje 91. narodeniny. Z piatich detí rodiny Bystrických iba ona zostala v rodnom dome v Levoči, neďaleko námestia. Ako bývalá učiteľka má zmysel pre poriadok a zachovanie historických udalostí, ktorých bola priamym účastníkom. Tak pre ďalšie generácie svojej rodiny, ako aj pre vklad do hlbšieho poznávania zložitého obdobia nášho národa.

● Váš život sa odvíjal v niekoľkých republikách. Narodili ste sa do prvej Česko-Slovenskej republiky, študovali počas prvej Slovenskej republiky, svoju profesionálnu kariéru ste začali v predvečer „Vítazného februára“, váš život pokračoval v ďalšej Česko-Slovenskej republike a dožili ste sa aj druhej Slovenskej republiky. Čím sa líšil život v jednotlivých republikách?

Margita Antašová

Foto Eva Zelenayová

Pamätám si a viem porovnať, ako sa nám kedy žilo. Doma sme boli vychovávaní v národnom duchu. Moja babka, otcova matka Bystrická, bola veľká ľudáčka. Bola členkou Slovenskej ľudovej strany. Bola to skúsená žena, so starým otcom dvakrát vycestovali za prácou do Ameriky. Slo-

venskej komunite v USA robila kuchárku. A musím povedať, že varila vynikajúco, moju mamu ani len nepustila ku šporáku. Rezance jej išli ako mláčačka. Ale bola aj nesmierne iniciatívna.

Pokračovanie na 10. strane

V čísle

Ján Košiar
O otázke života a smrti sa nehlasuje 2
Eva Zelenayová
Mier je ilúzia, pokiaľ sa dá nájsť v sebe 3

Pri pamätníku obetiam komunizmu 4-5-6-7
Ivan Mrva
Sovietsko-fínska vojna 8

Marián Tkáč
Naši priatelia sú aj na juhu 9
Recenzia
Ján Litecký Šveda: Gordion III 9

Juraj Vrábel
Čas vianočný 12
Mirko Tuchyňa
V Bánovciach so slávnou rodáčkou 14

ročník 29 • december 2019

O otázke života a smrti sa nehlasuje

Vianoce sa blížia aj v roku 30. výročia nádejných zmien, ktoré nastali po novembri 1989. A my sa tešíme na oslavu tej najväčšej zmeny v dejinách sveta: Narodenie Božieho Syna Ježiša Krista.

Historického Ježiša Krista vám dnes nebude nikto vyvracať, veď už stáročia celý svet ráta roky „pred“ a „po“ Kristovi. No fakt, že Ježiš Kristus je Boží Syn, ostáva do konca čias, resp. do hodiny smrti každého z nás, otázkou našej kresťanskej viery.

Žiaľ, oslava Vianoc aj v našich krajoch dostáva čoraz viac komerčný ráz tzv. vianočnými trhmi. Tie už ani nerešpektujú kalendár a začínajú sa v novembri. Taliani sú na tom ešte horšie, lebo namiesto tradičného vianočného stromu pred milánskym Dómom si tohto roku postavili červený svetielkujúci kužeľ. Toto je dnešný obraz Európy, ktorá sa vracia do čias pohanského Ríma. Je tu samozrejme dosť podstatný rozdiel: Zatiaľ čo antickí Rimania verili vo svojich pohanských vymyslených bohov, dnešný „pohan“ je ateista, po slovensky neznaoboh, neverí v nič, čo sa nedá chytiť do ruky, čo sa nedá odmerať, fyzicky preniesť z jedného miesta na druhé.

Dobre poznáme hrozné vojny a revolúcie, ktoré poznačili krvou nielen 20. storočie, ale aj našu súčasnosť. Tú našu, spred tridsiatich rokov, nazývame nežnou, lebo nemala žiadne obete. Ešte aj ten „mrŕty“ študent v Prahe sa v sanitke prebral... Ale mechanizmus preberania moci sa spustil a my žijeme už tri desaťročia v demokracii, kde základom systému je človek, ktorý deleguje svoje právomoci na druhého svojim volebným lístkom. Samotné slovo demokracia sa skladá z dvoch gréckych slov demos – ľud a kratos – vláda, teda vláda ľudu. Len niekedy nevieme, či je to genitív alebo datív, či je to ľud, ktorý vládne alebo sú tu ľuďmi volené elity, ktoré potom vládnu ľudu aj tak, že sa nám to vôbec nepáči. Sv. Pavol v Liste Rimanom píše, že niet moci, ktorá by nebola od Boha (Rim 13,1). Po skúsenostiach celého sveta i v našich krajoch môžeme dodať, že niekedy je to od Pána Boha požehnanie a niekedy dopustenie.

Kto je Ježiš Kristus?

Dnes, a možno aj posledných 100 rokov sa stretávame s mienkou, že kresťanstvo je náboženstvo také isté ako hocikaké iné. Každý človek predsa v čosi verí. Aj ateista napríklad verí, že Boha niet. Prečo by mali ateisti a liberáli prijímať to, čo učí práve Rímskokatolícka cirkev? Prečo by nemali mať napríklad pravdu Marx, Engels alebo Lenin? Tí, ktorí náboženstvo nazvali opiom ľudstva, či nástrojom moci imperialistov.

Kto je teda Ježiš Kristus, ktorého narodeniny sa chystáme oslavovať? Aj on sám sa svojich apoštolov pýtal: „Za koho ma pokladajú ľudia a za koho ma pokladáte vy?“ (Mt 6, 13-20) Keby sme dnes robili prieskum verejnej mienky, rátali preferencie, aké

by boli výsledky? Za Eliáša by ho pokladalo 12 percent, za Jána Krstiteľa 25, za Jeremiáša 8 percent atď. Aká je dnes rozličnosť mienok v tejto veci? A koľko ľudí to vôbec NEZAUJÍMA? To je to najhoršie, naša ľahostajnosť, že sme si z Vianoc nechali urobiť sviatky nákupov, teplého čaju, vína a grogu, lokší a iných dobrôt. Že sme zabudli, že sú sviatky narodenia Pána Ježiša Krista.

Pred tridsiatimi rokmi, v roku 1989, boli Vianoce ozaj mimoriadne: Prvá svätá omša v priamom prenose v štátnej televízii! Bola to polnočná z trnavskej Katedrály sv. Jána Krstiteľa, ktorú slúžil arcibiskup-metropolita Slovenska Ján Sokol a koncelebroval biskup Pavol Hnilica z Ríma. Toho sa komunisti tak báli, že ho nepustili ani na pohreb vlastnej matky. To bola veľká a nefalšovaná radosť, že naozaj nastáva čas „pokoja ľuďom dobrej vôle“. Koľko nám z nej ostalo dnes?

Nedovoľme nástup novej totality

Dnes, keď nám masmédiá sugestívne podsúvajú pravdy spolu s nepravdami a lžami a manipulujú tak s informáciami a verejnou mienkou, znetvorujú ju anketami aj zákernými otázkami, zamlčovaním vážnych okolností a skutočností. V tom je moc i nemoc mnohých tzv. slobodných médií, novín, rozhlasov, televízií a internetu.

Sú míľniky, ktoré vtlačujú pečať dejinám navždy. Narodenie Božieho Ježiša Krista iste k nim patrí. Sú aj také menšie, čisto ľudské, ktoré tiež poznačujú beh sveta na stáročia, ako napr. objavenie Ameriky v roku 1492 alebo Francúzska revolúcia z roku 1789 a jej potomok bolševická revolúcia v St. Petersburgu v roku 1917. Patrí k nim aj náš november 1989.

Nedovoľme nastúpiť novej totalite, aby opäť raz menšina, ktorá vďaka demokratickému nezáujmu väčšiny chce získať moc, aby bojovala nielen proti Bohu, proti nadprirodzenému, pred ľudskými zmyslami ukrytému svetu, ale aj proti samotnej ľudskej prirodzenosti. Že človek je muž alebo žena a že toto je raz a navždy dané.

Dnešná spoločnosť určite potrebuje väčšiu právnu a morálnu kontrolu človeka a politickej moci. A naše náboženstvo, ktoré nás učí o vzťahu človeka k Bohu má veľké poslanie, aby sme si uvedomili, že nemôže platiť, koho peniaze, toho moc a koho moc, toho právo! Musí platiť nie právo sily, ale sila práva. Pre spravodlivé zákony nestačí len to, že ich odhlasovala väčšina v parlamente. Nestačí sa odvolávať na prieskumy verejnej mienky ani na vedu. Verejná mienka ani poslanci nemôžu hlasovať o násobilke, ani o zemskej príťažlivosti, ani o Pytagorovej vete, ani o otázke života a smrti, ani či niekto je muž alebo žena. Na to skutočne nikto nepotrebuje byť odborníkom. Vie to už aj školopovinné dieťa.

Požehnané Sviatky Narodenia Pána a úspešný rok 2020 vám

Ján Košíar
duchovný PV ZPKO

SVEDECTVO, mesačník Politických väzňov Zväzu protikomunistického odboja • **Vydavateľ:** PV ZPKO, založený v roku 1990 pod názvom Konfederácia politických väzňov Slovenska [KPVS] • **Šéfredaktorka:** Eva Zelenayová • **Redakčná rada:** Ján Košíar (predseda), Ján Litecký Šveda, Ivan Mrva, Peter Mulík, Ivan A. Petranský, Jozef Rydlo, Juraj Vrábel a Eva Zelenayová • **Adresa redakcie:** 811 06 Bratislava, Obchodná 52 • **Telefón:** 02-5263 8156 • **e-mail:** uzpko@mail.t-com.sk • **webová stránka:** www.pv-zpko.sk • **IČO:** 00679879 • **Cena jedného výtlačku:** 1 EURO • **Predplatné 10 EUR/kalendárny rok** • **Predplatné pre zahraničných abonentov: 50 USD** vrátane poštovného. • **Číslo účtu v Prima banka Slovensko, a.s.:** SK74 3100 0000 0040 0012 8109 • **EV:** 3851/09 • **Tlač:** PRINTLAND, s.r.o. • **Nevyžiadané rukopisy nevraciam** • **ISSN:** 1338-404X • **MATERIÁLY** uverejnené v rubrikách „Čitateľské fórum“ a „Spomienky“ vyjadrujú názory občanov a čitateľov.

**Anjeli veselo prespevujú, radostnú novinu ohlasujú.
Požehnané vianočné sviatky i rok 2020 želá našim členom
a čitateľom Svedectva predsedníctvo PV ZPKO a redakcia**

Július Homola

Ó, Vianoce!

*Lesy a hory dnes ako krehkí ľudia
skláňajú hlavy v spánku neistom,
nádhernou farbou lístia hýria a krútia,
premeny priletia hneď v mraze striebristom.*

*Tajomstvá v listoch skrývaš,
jeseň zádumčivá...*

*Kedy už skončia vojny, hrozby, štvanie?
O večnom mieri a radostnom šťastí sníva
tu celé ľudstvo, prosiac mier a vinobranie.*

*Príď, o Bože náš, Otec dobrotivý,
prosíme úpenlivo o zázračné divy,
nech Zlatý vek lásky vyzvára nocou dňom
pokoj a bratstvo všetkým národom.
Veď radosť Boha je naša sila,
nám Panna v Betleheme porodila syna,
splnené sľuby a túžby stáleté,
záchrana pre všetok ľud na svete,
pre naše šťastné Vianoce,
v očiach sa slza vďaka jagoce.
Ach, Vianoce, ó, Vianoce!*

Mier je ilúzia, pokoj sa dá nájsť v sebe

Koniec roka by sa mal niešť v znamení sviatkov pokoja, ale keď sa obzrieme po svete, mier je ilúzia. Tvrdý zápas na tých najvyšších priečkach mocných tohto sveta nedáva nádej na trvalý mier. Iba ak tak, ako sme si za bývalého režimu vytvorili svoj vlastný hodnotový svet, dá sa brániť tlaku zvonku vytvorením pokoja v duši. Skvelým príkladom pre kresťanov je čítanie z evanjelia, nestarajte sa, čo budete jesť... Isteže treba čítať s porozumením, ale odkaz je jednoznačný, netreba sa trápiť pomínutelnými vecami a nedávať si ich za zmysel života. Veriaci to vedia, ale postupnou sekularizáciou Európy vytráca sa z nej počiatkový étos kresťanstva.

Koniec roka je tiež charakteristický tým, že sa konajú mnohé konferencie, sympóziá a tohto roku najmä rozličné mimovládne organizácie školia občanov, akým médiám majú dôverovať. V školách robia pravidelne besedy so študentmi, takže tentoraz sa zamerali

najmä na kategóriu starších ľudí. Že propagujú denníky Sme a N a neodporúčajú napríklad internetový denník Hlavné správy, svedčí o ich zámeroch. Denníky Sme a N majú oligarchické pozadie presne také, aké majú liberálne orientované strany a politici, napríklad prezidentka Zuzana Čaputová

SLOVO SVEDECTVA

či strana Progresívne Slovensko. Pochopte, že nebudú podporovať strany a hnutia založené na národných a kresťanských princípoch. Veľkým pomocníkom pri propagácii liberálnych strán sú svetové inštitúcie ako OSN alebo aj Európska únia. Odtiaľ prichádzajú podnety zavádzať do národnej legislatívy prvky oslabujúce rodinu, národ a štát. Veď jeden z hlavných predstaviteľov mimovládneho sektora Pavol Demeš vyhlásil: „Nedovolíme, aby sa v kampani hovorilo o témach ako národ, vlasť, rodina“...

Koniec tohto roku je navyše ovplyvnený voľbami do NR SR, ktoré sa budú konať 29. februára 2020. A nie

v poslednom rade okrúhlym výročím tzv. nežnej revolúcie. Aj na túto tému sa uskutočnila medzinárodná konferencia za účasti predstaviteľov postkomunistických štátov. Priniesli autentické svedectvá z vývoja vo svojich krajinách. Pozornosť najmä pre politických väzňov komunizmu si zasluhoval príspevok bývalého pracovníka Rádia Slobodná Európa (RSE) z Veľkej Británie Richarda Cummingsa. Hovoril o tom, že RSE bolo v 50. rokoch minulého storočia propagandistické rádio, ktoré nemohlo vysielat' nič, čo by bolo proti politike USA. Na otázku, či by sa nemalo zúčtovať s komunistami tak, ako sa zúčtovalo s nacistami povedal, že to nie je správne, lebo k dekomunizácii a denacifikácii prijali vo Washingtone rozhodnutie, ktoré neodporúča ísť touto cestou.

Ktovie, azda aj tam treba hľadať neochotu ostatných prezidentov Slovenskej republiky, nezúčastňovať sa osobne pietnych spomienok na obete komunizmu.

Eva Zelenayová
šéfredaktorka

Prečo je štátnym sviatkom 17. november

Obetí komunizmu bolo viac, než obetí fašizmu

Komunistický režim na Slovensku má na svojom konte 70 tisíc politických väzňov, teda 70 tisíc príbehov nespravodlivého ľudského strádania. Nezastavilo sa len u politického väzňa, postihlo celú jeho rodinu i blízke okolie a niesli ho ako štafetu ďalšie generácie. Štyridsať rokov utrpenia, odstrkovania, znemožňovania kariérneho rastu, sociálneho vylúčenia a finančného strádania si ešte aj dnes podaktorí politici nedokážu predstaviť. **Na bratislavskom cintoríne Vrakúňa, pod kovovým krížom sú mená obetí. Popravených a umučených.** Pri jednom mene sa pristavila naša členka, pani Margita Zimanová. „Môj otecko“, povedala so slzami v očiach po vyše šesťdesiatich šiestich rokoch odvtedy, čo násilnou smrťou pripravil režim jej otecka o život. Ani čas nevymaže bolesť zo srdca človeka. Je akosi smutno pri duši, keď sa dnešná mládež pýta, prečo je 17. november štátnym sviatkom. Veď žiadna bitka sa nekonala. V ten deň nie, ale 40 rokov ju zvädzali odporcovia totalitného režimu. Preto.

Tohto roku tak, ako po minulé roky, pripravila naša organizácia PV ZPKO pietnu spomienku na obeť komunizmu pri centrálnom pamätníku popraveným a umučeným väzňom komunizmu na bratislavskom cintoríne Vrakúňa. Uskutočnila sa 17. novembra za účasti predstaviteľa kancelárie prezidenta SR, predstaviteľov NR SR, vlády SR, diplomatického zboru, mesta i samosprávneho kraja, členov PV ZPKO a širokej verejnosti. Po štátnej hymne a položení vencov k pamätníku sa prítomným prihovril predseda NR SR Andrej Danko. Poďakoval sa všetkým čo sa za slobodu a demokraciu boli ochotní obetovať. Urobil by to niekto aj dnes? Znela nad cintorínom naliehavá otázka.

Arpád Tarnóczy a Štefan Novák patria medzi posledných žijúcich bývalých väzňov komunizmu.

Foto Eva Zelenayová

Predseda správnej rady Ústavu pamäti národa Ján Pálffy vyčíslil straty na životoch a pripomenul krutosť totalitného režimu. Aj predseda PV ZPKO sa zamyslel nad atribútmi života v pravde. „Politika nevytvára pravdu“, povedal. Čestný predseda PV ZPKO so slzami v očiach odprosival spoluväzňov za to, že ani tridsať rokov po nadobudnutí slobody nie sú na centrálnom pamätníku mená všetkých obetí. Nie sú peniaze! Na vygravírovanie mená hrdinu nie sú peniaze.

Duchovný organizácie Ján Košiar zdôraznil, aby sme sa nikdy nebáli hlásiť k odkazu Andreja Hlinku a viere našich otcov. Slávnostný akt ukončila hymnická pieseň Kto za pravdu horí.

Eva Zelenayová

Diplomati pri pamätníku.

Foto Eva Zelenayová

Z príhovoru Jána Liteckého Švedu

Pri voľbách pamätajme na obete komunizmu

Všetkým, ktorí ste svojou účasťou poctili pietnu spomienku venovanú obetiam komunistického teroru, musím vysloviť veľké a úprimné poďakovanie. Ani nie tak za mňa, ako za všetkých tých, ktorých mená sú vytesané na tomto pamätníku.

Za 30 rokov od novembra '89 tu odznelo toho veľa – od pripomenutia storočnice boľševického puču, cez ekonomický a morálny rozvrat zapríčinený chorými myšlienkami komunistického manifestu. Hádám najprekvapivejšie čo tu zaznelo, bolo vyhlásenie na **ochranu slobody slova v roku 2016**. Toto sme po odštrnganí kľúčikmi fakt nečakali. Hádám netreba zvlášť zdôrazňovať, že neexistencia slobody slova je mimoriadne riziková práve v časoch obrovského nebezpečenstva pre Európu, aké práve zažívame.

Keďže máme okružle výročie novembrových udalostí, patrilo by sa povedať aj pár okružlejších, zmierlivejších slov. Veď aj vďaka novembru 1989 mohla vzniknúť naša organizácia. Akurát média jej nikdy nedovolili zaujať miesto hoci len virtuálneho morálneho arbitra, ktoré by si za utrpenie a pevný charakterný postoj svojich členov zaslúžila.

Emeritný pápež a veľký filozof Benedikt XVI. v roku 1992 na prednáške v Bratislave povedal: **Politika nevytvára pravdu.**

A ďalšia jeho myšlienka, ktorú by

Ján Litecký Šveda

Foto Eva Zelenayová

mali naši politici memorovať každý deň, hovorí, že štát má zaručovať právo ako podmienku slobody a spoločného blahobytu. **Štát sám nie je zdrojom ani pravdy, ani morálky.**

No nemôžeme zostať iba pri spomínaní, keďže súčasná situácia nedovoľuje nijakému čestnému človeku oddych od povinností k svojej obci, či rodine. Politickí väzni musia opäť bojovať za základné európske hodnoty, za zastávanie ktorých trávili desaťročia v červených gulagoch, či položili svoje životy. Pretože ľavičiarom (pozor, nie ľavicoví) intelektuáli, táto permanentná katastrofa 20. storočia, sú aktívni aj

v 21. storočí. Veď výroba celosvetových katastrof je ich poznávacie znamenie. Najsamprv to bol komunizmus, ktorý pripravil o život viac ako 100 miliónov obetí, teraz je to multikulturalizmus. Koľko obetí nám zase hrozí z ich imigrantského ošiaľu? Veď iba v Stredozemnom mori sa už utopili desaťtisíc obetí. A to je len začiatok. Opäť budú nasledovať milióny mŕtvol, ktoré ľavičiarom evidentne chýbajú na celebrovanie ich omše „humanistického“ pokroku a najžiarivejších perspektív ľudstva?

Na toto musíme pamätať najmä pri najbližších voľbách.

Členovia PV ZPKO kladú vence k pamätníku obetí komunizmu.

Foto Eva Zelenayová

Žime v porozumení a láske

Pred 30 rokmi, v novembri 1989, keď padal Berlínsky múr, žil som v Ríme. A pár dní pred sedemnástym som mal možnosť prvýkrát stretnúť arcibiskupa Jána Sokola, prvého metropolitu Slovenska. A práve 17. novembra 1989 som mal to šťastie a milosť koncelebrovať v súkromnej kaplnke s pápežom svätým Jánom Pavlom II. Bol som tam spolu s politickým väzňom, našim členom Mons. Viktorom Trstenským. Organizácia síce vtedy ešte neexistovala, ale politickí väzni áno... Ten mi v oných dňoch okrem iného povedal: „Ty ešte zažiješ stret a konflikt kresťanského sveta so svetom islamu.“ Vtedy sa to zdalo neuveriteľné.

Nuž všemohúci Bože, voláme k tebe, ty, Otče všetkých národov, aby si bol stále s nami, ako pred tridsiatimi rokmi, keď nám zažiarilo svetlo nádeje na život v láske, spravodlivosti a pokoji.

Daj vládcom našej Slovenskej republiky Ducha múdrosti, spravodlivosti a nezištnosti, obetavosti a pevnosti, Ducha bratstva a znášanlivosti, vzájomnej úcty a pomoci.

Otče náš, ktorý si na nebesiach...

Minister obrany Peter Gajdoš.

Foto Eva Zelenayová

Nuž zvolávam toto Božie požehnanie na vás milí politickí väzni, vďaka ktorým môžeme už tridsať rokov žiť v slobode a demokracii, v našej milovanej vlasti, Slovenskej republike.

Nech vám Boh Otec, ktorý je verný svojim sľubom a spoľahlivý vo svojej pomoci, pomáha v zápase o spravodlivosť, právny štát a občianske porozumenie.

Nech nám Boží Syn Ježiš Kristus, ktorý posvätil našu zem svojím narodením, verejným účinkovaním, svojou smrťou a zmŕtvychvstaním, zachová dar slobody a pokoja.

Nech vás Duch Svätý, ktorý zjednotil prvých kresťanov v Jeruzaleme, vďaka vášmu svedectvu zjednotí v oddanosti Bohu a slovenskému národu v duchu odkazu Andreja Hlinku, aby sme sa nikdy nebáli hlásiť sa k viere našich otcov.

Nech vás žehná, sprevádza a ochraňuje všemohúci Boh: Otec, Syn i Duch Svätý.

Amen.

Ján Košiar
duchovný PV ZPKO

Spoločná snímka členov organizácie bratislavského regiónu.

Foto Eva Zelenayová

Príhovor predsedu SR ÚPN Jána Pálffyho

Sloboda nie je samozrejmosť

Trenčiansky región má každoročne významné zastúpenie na pietnom akte.

Foto Eva Zelenayová

Uplýnulo 30 rokov od Nežnej revolúcie a pádu totalitného komunistického režimu na Slovensku. Režimu, ktorý v druhej polovici 20. storočia spôsobil nesmierne utrpenie množstvu nevinných ľudí, osobitne politických väzňov, pretože 70 000 politických väzňov obdobia komunizmu na Slovensku znamená 70 000 príbehov nespravodlivého ľudského strádania, ktoré sa prenášalo na celé rodiny a viaceré generácie.

Triedna nenávisť, prenasledovanie

veriacich, zbavenie obyvateľov majetku, politické procesy, justičné vraždy, zastrašovanie či spoločenské šikanovanie – predstavujú iba časť z metód, ktorými sa tzv. diktatúra proletariátu snažila ovládnuť celé národy.

V archívoch sa nachádza veľké množstvo dôkazov o jej neľudskom charaktere. Sú v nich zaznamenané tragédie prenasledovaných osôb, ale aj hrdinské príbehy tých, ktorí sa nedali režimom zlomiť a v mene slobody boli ochotní obetovať aj to najvzácnejšie – svoj vlastný život.

Preto aj tridsať rokov od prelomových historických udalostí musíme pamätať na to, že sloboda nie je samozrejmosťou. Je potrebné – najmä generáciám, ktoré už nemajú osobnú skúsenosť s totalitným režimom – objektívne a komplexne sprostredkovať príčiny, ktoré v minulosti viedli k strate slobody, ako aj prejavy a dôsledky, ktoré so sebou totalitné režimy priniesli...

Koniec roku 1989 umožnil obyvateľom – po dlhých 40 rokoch – využívať výhody skutočných občianskych práv a slobôd, pričom ich zbavil strachu z perzekúcií štátnou mocou. Na druhej strane však na občanov preniesol aj zodpovednosť, zodpovednosť za ich vlastné životy, ako aj zodpovednosť za dianie v krajine, v ktorej žijú. Verím, že vzopätie slovenskej spoločnosti z Novembra 1989 pre nás aj s odstupom tridsiatich rokov predstavuje a aj naďalej bude predstavovať pozitívny príklad a odkaz smerom k formovaniu našej vlastnej budúcnosti.

V mene Ústavu pamäti národa by som Vás chcel ubezpečiť, že v rámci nášho zákonného poslania budeme sa aj naďalej usilovať, aby otázky súvisiace so zločinmi totalitných režimov na Slovensku neostali nezodpovedané.

Vedenie žilinskej regionálnej organizácie.

Foto Eva Zelenayová

Sovietsko – fínska vojna

Od útoku Sovietskeho zväzu na Fínsko uplynulo 30. novembra osemdesiat rokov. Dôvodom konfliktu známeho aj ako Zimná vojna bola snaha Moskvy posunúť fínsko – sovietsku hranicu ďalej od Leningradu. Podľa pôvodných plánov mala Červená armáda poraziť Fínsko za tri týždne, aby sa bombastické oslavy Stalinovej šesťdesiatky 21. decembra 1939 konali v atmosfére víťazstva sovietskych zbraní. Sovieti však nedokázali malé Fínsko pokoriť ani za tri mesiace. Mimoriadne krutá vojna sa skončila až 13. marca 1940.

Autonómne Fínske veľkokniežatstvo bolo súčasťou cárskeho Ruska do bolševickej revolúcie. V roku 1918 sa Fíni osamostatnili a založili si štát zásluhou Karola Gustava Mannerheima, ktorý bol pôvodne generálom ruskej armády a dobre poznal taktiku i psychológiu ruského vojska. Fíni sa snažili so Sovietskym zväzom o korektné vzťahy a s Moskvou podpísali pakt o neútočení. Keď sa v druhej polovici tridsiatych rokov 20. storočia začali zhoršovať politické pomery v Európe, v Kremli prišli k záveru, že Sovietsky zväz môže byť cieľom vojenského útoku. Stalin sa snažil získať čas, koncom augusta uzavrel s Hitlerom pakt o neútočení a rozdelili si sféry vplyvu. V tajnom dodatku dali Nemci Sovietom voľnú ruku aj vo Fínsku. Takmer vzápätí z Kremľa žiadali posunúť fínske hranice na Karelskej šiji ďalej na západ, lebo prebiehala 32 kilometrov od Leningradu. Ponúkali územnú kompenzáciu na severe. Rokovania trvali dva mesiace, keď ich na sklonku novembra pretrhol Sovietmi zinscenovaný pohraničný incident.

Nepomohli ani politické zbrane

Po prvých zrážkach sa v decembri 1939 začala vojna, ktorá sa stala pre soviетov nočnou morou. Hoci mali mnohonásobnú prevahu pozemného vojska, tankov a letectva, neváhali nasadiť ani politické zbrane najťažšieho kalibru. Už 2. decembra vytvorili „fínsku ľudovú vládu“ na čele s dlhoročným členom Kominterny Otom Kuusinenom. Mala šesť ministrov a sídlila v malom kúpeľnom mestečku Terijoki neďaleko Leningradu. Už na druhý deň po jej vzniku Kuusinen a Stalin podpísali pakt o priateľstve a vzájomnej pomoci medzi Sovietskym zväzom a Fínskou demokratickou republikou. Súčasťou paktu bolo aj stanovenie nových hraníc podľa sovietskych požiadaviek. Zmluva sa mala ratifikovať až v oslobodených Helsinkách. S odvolaním sa na Kuusinen a niekoľkých fínskych stroskotancov v sovietskych službách bolševická propaganda roztrubovala, že Červená armáda bojuje za oslobodenie fínskeho ľudu spod jarma fínskej imperialistickej oligarchie. Minister zahraničia ZSSR Molotov na tlačových konferenciách nehanebne tvrdil, že sovietske letectvo zhadzuje hladujúcemu fínskemu ľudu chlieb, v skutočnosti na Helsinky dopadali bomby. Obyvateľstvo ich nazývalo Molotovove chleby a fínski vojaci zápalné zmesi vo fľašiach, ktorými ničili sovietske tanky, zasa volali Molotovove koktajly.

Fíni hrdinsky vzdorovali

Propaganda o oslobodzovacej misii soviетov a bábková Kuusinenova ľudová vláda zjednotila Fínov a húževnato sa bránili. Decembrové a januárové boje na Karelskej šiji i na ďalekom severe boli pre Červenú armádu hotovou katastrofou. V krutých mrazoch, keď

teplota klesala pod mínus 40 stupňov, zamrzli tisíce nedostatočne vystrojených vojakov. Fínski vojaci mali teplé zimné oblečenie a lyže, čo im umožňovalo rýchlo sa pohybovať v neschodnom teréne, kde výška snehu dosahovala aj dva metre. Niekoľko sovietskych útokov na hlavné obranné postavenie fínskej armády medzi Ladožským jazerom a Fínskym zálivom nazývané podľa mena jeho tvorcu Mannerheimova línia, bolo krvavo odrazených. Postup Čerenej armády na mesto Kuhmo na severe krajiny sa skončil obrovskou tragédiou dvoch divízií narýchlo prevelených na fínsky front z Ukrajiny. V snehových závejoch zmrzlo takmer 20 tisíc vojakov. Veliteľa zboru generála Vinogradova dalo sovietske vedenie zastreliť. Svetová verejnosť stála na strane hrdinsky vzdorujúcich Fínov, Sovietsky zväz ako agresor bol vylúčený zo Spoločnosti národov.

Fíni nekapitulovali ako Hradčany

Do Fínska prichádzali dobrovoľníci najmä zo Škandinávie aj z iných krajín, ale tak potrebné zbrane a munícia len v obmedzenom množstve. Nemecko prísne dodržiavalo pakt o neútočení a len Veľká Británia a Francúzsko sľúbili vyslať 6 tisícový pomocný zbor, no až začiatkom apríla. Na konci februára 1940 Červená armáda prisunula mohutné posily a preskupila sily. Bez ohľadu na straty, Sovieti prerazili Mannerheimovu líniu, obsadili druhé najväčšie fínske mesto Viipuri a otvorili si cestu na Helsinky. Fíni vyčerpaní trojmesačnými bojmi trpiaci nedostatkom výbroje každého druhu už nedokázali ďalej vzdorovať. Požiadali o mier narýchlo podpísaný v Moskve 13. marca 1940. Fíni si dokázali obhájiť nezávislosť aj keď strata územia bola veľmi bolestivá. Sovietskemu zväzu museli odstúpiť Karéliu, kraje na severe a prístav Petsamo s okolím pri Bielom mori. Zo zabratých území odišlo 420 tisíc obyvateľov, ktorí nechceli byť oslobodení spod „jarma fínskej buržoázie“ a museli si hľadať nový domov. Fíni najťažšie niesli stratu mesta Viipuri, ktoré Sovieti premenovali na Vyborg. Bezodôvodné pripojenie Vyborgu k bolševickej ríši bolo hlavným dôvodom účasti Fínska na ťažení proti Sovietskemu zväzu v roku 1941, počas ktorej však fínske oddiely neprekročili v Karélii starú hranicu.

Údaje o stratách na životoch sa dodnes rozchádzajú, podľa súčasných ruských prameňov padlo 127 tisíc červenoarmejcov a 250 tisíc utrpelo zranenia vrátane omrznutí. Fínski historici odhadujú ruské straty na 270 tisíc mŕtvych a na 330 tisíc ranených. Fíni mali 26 tisíc padlých a 48 500 ranených. Ešte aj dnes je nejasný osud asi 5 tisíc zajatých červenoarmejcov, ktorých Fíni po podpise mierovej zmluvy repatriovali. Väčšina dôstojníkov bola popravená a vojaci skončili v gulagoch. Výkony sovietskych divízií vo vojne s malým Fínskym presvedčili Hitlera, že Wehrmacht si dokáže poradiť s Červenou armádou a už v nasledujúcom roku zaútočil na bolševickú ríšu.

Húževnatý boj Fínov stojí v ostrom protiklade s taktikou kapitulantov na Hradčanoch, no poučenie zo Zimnej vojny platí pre všetky malé národy. Štyri milióny Fínov sa nezľakli štyridsaťnásobnej presily soviетov a hoci bez spojencov nezložili zbrane, ale úporne sa bránili. U svojho mohutného suseda si vyslúžili rešpekt, z čoho fínsky národ ťažil aj po skončení druhej svetovej vojny. Sovieti Fínom nenanútili svoj systém a tí sa na rozdiel od nás mohli tešiť slobode a nezávislosti aj v časoch, keď Európa bola rozdelená na dva tábory.

Ivan Mrva

Naši priatelia sú aj na juhu

V dnešnom chaotickom svete akoby existoval len východ a západ. Zabúda sa, že jestvuje aj sever a juh. Na juhu žijú okrem iných národov aj nám priateľsky naklonení

Chorváti a Srbi. Pocítil som to vo funkcii predsedu Matice slovenskej. Bol som jediný predstaviteľ spomedzi zahraničných Matíc na vrcholných podujatiach tak Matice srbskej, ako aj Matice chorvátskej. Nikoho iného nepozvali ani Srbi, ani Chorváti, samozrejme ani seba navzájom, iba predstaviteľa Slovákov. Položil som obojstrannú otázku, či môžeme prispieť k zmierneniu napätia medzi nimi – a odpoveď nebola: „Nie, nikdy“, ale: „Teraz sa to ešte nedá.“ Takže hádam v budúcnosti, ak si udržíme náš priateľský vzťah k obojstranným národom (a samozrejme aj ku všetkým ostatným Slovanom i Neslovanom).

Naše postavenie vyplýva z minulosti, keď sme si navzájom pomáhali. Srbskí študenti študovali u nás, Obrenovič v roku 1848 poskytol peniaze Štúrovi, Svetozár Miletič interpeľoval Kálmána Tiszu na uhorskom sneme po zatvorení Matice slovenskej v decembri 1875. Chorvátsky bán Josif Jelačić pomáhal pripraviť vystúpenie slovenských dobrovoľníkov v septembri 1848. A na chorvátskom nebi priam svieti štvorica Slovákov: Alagovič, Moyses, Šulek a Haulik. Títo muži významne prispeli k národnému obrodeniu Chorvátov. Dokazujú, že pre Slovákov naj-

vyšším „vývozným kapitálom“ boli a hádam aj budú múdrosť a vzdelanie. Ibaže my si toto a našich velíkánov neoceňujeme doma, robia tak v zahraničí, konkrétne v Chorvátsku.

Priekopníkom slovensko-chorvátskych vzťahov bol malženický rodák Alexander Alagovič (1760–1837), spolupracovník Bernoláka a člen Slovenského učeného tovaríšstva. Bol správcom seminára a profesorom bohoslovía v Nitre, v roku 1821 sa stal záhrebským kánom, bol chorvátskym bánom a záhrebským biskupom. Štefan Moyses (1797–1869) od roku 1830 prednášal ako riadny profesor na záhrebskej akadémii a 17 rokov ostal verný prednášaním gréčtiny, filozofie, etiky a jazykov. V roku 1847 zvolili Moysesu za poslanca do uhorského snemu, aby bránil záujmy záhrebskej kapituly a chorvátskeho národa. Spolu s biskupom Haulikom sa na sneme stretli so Štúrom, poslancom za mesto Zvolen. Moyses vo svojich troch vystúpeniach neohrozene bránil práva Slovanov. Bohuslav Šulek (1816–1895) patrí medzi najplodnejších a najvšestrannejších Slovákov i Chorvátov 19. storočia. Rodák zo Sobotišťa a brat Viliama Šuleka, ktorý sa stal s Karolom Holubym obeťou štatárneho súdu v roku 1848, začína v Chorvátsku ako novinár. Keď po roku 1848 zavádzali do chorvátskych úradov a škôl chorváčtinu, pustil sa Šulek do tvorby príručiek s oficiálnou odbornou terminológiou, spracoval 1700-stranový nemeco-chorvátsky slovník. V roku 1868 vydal svoje najznámejšie politické dielo *Izbor zakonah, poveljah i spisah...* Bol akade-

mikom a od roku 1871 až do svojej smrti aj tajomníkom Juhoslovanskej akadémie vied a umení. V chorváčtine sa dodnes zachovali mnohé názvy, ktoré vytvoril a za svoje celoživotné lexikografické dielo získal ocenenie „otec chorvátskej terminológie.“

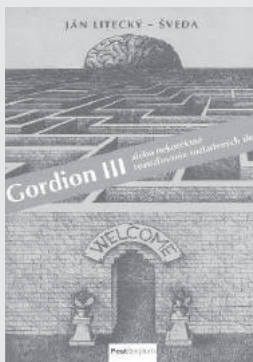
Celú túto úvahu prinášame preto, že pred 150 rokmi umrel nielen Moyses, ale aj trnavský rodák Juraj Haulik (1788–1869). Teológiu študoval vo viedenskom Pázmáneu, ako mnohí iní Slováci (napríklad Bernolák či Tiso), v roku 1820 ho ostrihomský arcibiskup, Slovák Alexander Rudnay pozval za svojho tajomníka. Haulik, vzdelaný človek, vedel veľa jazykov, vyznal sa v beletrii, študoval dejiny národov, najmä slovanských, poznal dejiny starých Slovákov. Po smrti biskupa Alagoviča sa v roku 1837 stal jeho nástupcom, vysvätili ho za záhrebského arcibiskupa a stal sa prvým chorvátskym kardinálom. V Chorvátsku organizoval náboženský život, burcoval učiteľov, aby rozvíjali chorvátsky jazyk, aktivizoval ľudovú osvetu, podporoval Chorvátske národné divadlo. Ako uznávaná autorita sa zasadil o oficiálne vyhlásenie chorváčtiny za úradný jazyk. Bol to práve Haulik, ktorý sa stal kodifikátorom spisovnej chorváčtiny (popri Gajovi). Zaslúžil sa o vymenovanie Štefana Moysesu za banskobystričského biskupa. Keď kardinál Haulik 11. mája 1869 v Záhrebe zomrel, Chorváti ho pochovali ako verného syna svojho národa v záhrebskom katedrálnom chráme, kde dodnes pochovávajú len výnimočné osobnosti.

Marián Tkáč

Gordion III

Útla knižočka Jána Liteckého Švedu Gordion III je síce objemom nie veľká, ale obsahom prekvapujúco objemná. Autor usporiadal podľa abecedy heslá, ktorým dal svojisky obsah. Prečo Gordion?

Frygania boli starovekí ľudia z doby železnej. Usadili sa v polovici 9. storočia pred našim letopočtom v Gordione. Frýgsky kráľ Midas mal podľa gréckej mytológie schopnosť zmeniť všet-

ko čoho sa dotkol na zlato. Autor Gordionu III sa dotkol slova *antifa* a vzniklo: **Dzeržinského vnuci ako gardisti globalizátorov.** Čo vzniklo zo spojenia slov **Skúsený politik** po dotyku Jánom Liteckým Švedom? **Skúsený politik - ktorý sa hýbe presne takou rýchlosťou, ako sa kvietok otáča za slnkom. Ani to nevidno a vždy je otočený k zdroju.**

Čo poviete? Dobrý darček pod vianočný stromček. **(ez)**

Začalo sa to snímaním krížov

Pokračovanie z 1. strany

Zaujímala sa o politiku, organizovala schôdze, zúčastňovala sa na rozličných kongresoch, dodnes z nich nachádzam lístky. Odovzdala som ich do múzea. Starý otec v Amerike zomrel a ona prevzala taktovku v rodine. Niečo z nej som zrejme zdedila.

● Čo je to niečo?

Záujem o čosi viac, než len o prácu súvisiacu s povoláním.

● Podme trochu porovnávať. Do ľudovej školy ste chodili počas prvej Česko-Slovenskej republiky. Čo vám najviac utkvelo v pamäti z tohto obdobia?

To nebolo najšťastnejšie obdobie. Učili nás sestričky Česky a ani nevedeli dobre po slovensky. Zapamätala som si napríklad básničku: „Náš tatíčku Masaryku, tuná pri obrázku, my deti ti sľubujeme poslušnosť a lásku. Budeme sa pekne hrať, pravdu vravieť, nelúhať, abys nás mal hodne rád.“ Čiže čechizmy boli bežnou súčasťou vyučovacieho jazyka.

● Ako sa to zmenilo po vzniku prvej Slovenskej republiky?

Doma sa v tom čase už o samostatnosti Slovenska dosť rozprávalo, veď Slovensko už získalo autonómiu v októbri 1938. A dodnes si pamätám ten deň v škole: „Deti, dnes máte voľno, je 14. marec, vznikol Slovenský štát.“ Celá trieda vykrikla hurá! A sestrička s plačom vybehla von. Vo mne zrejme sestrička Roberta, čo ma učila, vycítila národovectvo a preto ma nenávidela a dala mi trojku zo slovenčiny.

● Otázka znie, čomu sa deti potešili? Že majú voľno alebo vzniku Slovenského štátu?

Nuž vzniku štátu a myslím si, že nielen ja, ale aj iné deti.

● To, že sestričky Česky sa nepotešili samostatnosti Slovenska má svoju logiku: museli zo svojich postov odísť.

Ony ešte ostali. Biskup Ján Vojtaššák im vybavil výnimku, aby

Zľava maturant Jozef Bystrický a sprava ako vojak.

Foto archív

mohli učiť ďalej. Obrat nastal až v roku 1945, keď školy poštátnili a do škôl nastúpili svetskí učitelia.

● Vy ste končili Učiteľskú akadémiu v Levoči v roku 1947. Kde ste nastúpili do zamestnania?

Oznámili mi, že mám začať učiť v Podolínci. Mala som len 19 rokov, teda nebola som ešte plnoletá, tá sa začínala až po dosiahnutí veku 21 rokov. Preto išiel so mnou otec, aby mi našiel ubytovanie. Bola som neskúsené dievča, nikdy som z domu nebola preč. Začala som učiť na Štátnej ľudovej škole druhákov a tam som prvý i poslednýkrát začínala školský rok s Veni Sancte Spiritus a vzápätí aj staroslovenským Otčenášom. Rozplakala som sa, takto to na mňa zapôsobilo. Učila som štyri mesiace a prišiel „Víťazný február“. Riaditeľ ma zavolať do riaditeľne a dával mi podpísať prihlášku do strany. S úsmevom som mu povedala, pán riaditeľ, ja ešte beriem prídel na cukríky, nie som plnoletá, na čo by som podpisovala prihlášku do strany. Nuž, tam som prežila Víťazný február a hneď sa všetko obrátilo hore nohami. A už

na konci školského roku nebolo nijaké slávnostné Te Deum.

● Koľko vás bolo súrodencov?

Päť. Starší chlapci a tri dievčatá. Najstarší Ján bol tichý chlapec, vedecký typ, rád chodil po lesoch, zaujímali ho prírodné vedy. Aj ich vyštudoval. Zamestnal sa v SAV, žiaľ, zomrel pomerne mladý. Bol členom komisie, ktorá schvaľovala vedecké práce. Stalo sa, že jeden jeho kolega, geológ, napísal prácu a brat ju nepovažoval za vedeckú, neschválil ju. Keďže brat nebol členom strany, tento kolega mu potom tak strpčoval život, až dostal žalúdočné vredy a čoskoro zomrel.

● Váš druhý brat zrejme tiež niečo zdedil po starej mame, lebo sa angažoval politicky. Aký bol jeho osud?

Jozef bol právnik, mal titulov pred menom i za menom a nepomohlo mu to mať dobrý život. Jeho kalvária sa začala ešte v Levoči. Riaditeľ gymnázia Kňazovický dal v roku 1945 odstrániť kríže z tried školy. Odozva študentov bola okamžitá: štrajk. A študenti namiesto do školy chodili na Mariánsku horu alebo na

Kovaľ. A riaditeľ obvinil môjho brata ako hlavného organizátora štrajku, hoci v tom čase bol vysokoškólakom a doma sa pripravoval na rigoróznú skúšku. Jozefa mali v gymnáziu radi, lebo organizoval športové podujatia a tak namiesto skúšky putoval na dva týždne do väzenia. Po skončení školy pracoval na Najvyššom súde v Bratislave. Angažoval sa v Demokratickej strane, bol predsedom Klubu demokratickej vysokoškolskej mládeže. So zmenou režimu v roku 1948 sa znovu ocitol vo väzení.

● Nadlho?

Na niekoľko týždňov, ale takmer prišiel o život. Nesmel o tom hovoriť, to bola podmienka pri prepúšťaní z väzenia, takže sme nevedeli, ako s ním zaobchádzali. Samozrejme, prepustili ho aj zo zamestnania. Dekrét podpísal povereník JUDr. Július Viktory a okamžité prepustenie zdôvodnil takto: „Nemôžem Vás považovať za národne, štátne a politicky spoľahlivého.“ A keďže mu hrozil pracovný tábor, radšej emigroval.

● Kam?

Do USA a v Clevelande sa stal známym právnikom. Ako jediný Slovák zastával post v Amerikej ad-

Vysokoškólak Jozef Bystrický.

Foto archív

Zo záhrady pani Margity Antašovej (na obr.) je pekný výhľad na Gymnaziálny kostol i Mariánsku horu. Skvelé miesto na oddych.

Foto Eva Zelenayová

vokátskej komore. Keď v roku 1968 prišiel domov a rozprával, čo zažil vo väzení, dozvedeli sme sa o ukrutnostiach mocenského aparátu.

● Väzení boli všetci, čo sa angažovali v iných stranách, než komunistickej. Ako teda zaobchádzali s vašim bratom?

Väzni boli bití pendrekom hlavne po päťach a bruchu. Bolo to dobre vymyslené, na tých miestach totiž neostávali stopy po bitke. Do nosa im strkali dohorievajúce cigarety, takže málokto vydržal a radšej sa priznal, aby nemusel ďalej znášať toto utrpenie. Každého po vypočúvaní doniesli dobitého v plachte a hodili na betón v cele. Spoluväzňom môjho brata bol hrdý, zdatný pán Ivan Murín. Predtým, než ho vypočúvali vyhlásil, že jeho nezlomia. A veru aj jeho po vyšetrovaní priniesli do cely v plachte. Môj brat ho kriesil vodou zo záchodovej misy. Inú nemali.

● Po prepustení z väzenia hneď emigroval?

Nie, prišiel do Levoče liečiť sa. Lebo tak ho zbili, že mal problémy s obličkami, prišiel ako vyžmýkaný citrón. V Bratislave nesmeli žiadneho prepusteného väzňa ošetriť. Tak prišiel do Levoče. Ale aj doktor Pešek na internom oddelení odmietol

liečiť ho. No mal manželku, s ktorou sa Jozef poznal ešte z gymnaziálnych čias, išiel za ňou, tak mu urobila protekciu. Pešek ho potom liečil súkromne, vo večerných hodinách. Obličky mal vo veľmi zlom stave, nám však vtedy o tom nič nepovedal.

● Váš brat odišiel do USA v roku 1948 a prvýkrát prišiel domov po dvadsiatich rokoch. Nechýbal vám?

Akoby nie, aj my jemu. Iba trikrát bol z Ameriky doma. Za Dubčekom prvýkrát, a krásne ho privítali, hoci očakával, že ho zatvoria. Potom ešte dvakrát a kruh sa uzavrel. Našiel sa „dobrý človek“ a postaral sa o to, že viac vízum nedostal. A to bol jeho koniec. Z listov sme vycítili ako sa trápi, akú bolesť cíti, ako ho zmára žiaľ a túžba byť opäť medzi svojimi, na Slovensku, v Levoči. Kto si povedal, že emigrácia je strašná forma života a je to pravda. Zomrel mladý, ani nie 53-ročný. Je pochovaný v Clevelande, ďaleko od domova.

● Ako niesli vaši rodičia prenasledovanie syna?

Čo mohli robiť? Mamka ticho trpela, modlila sa a verila, že sa to dobre skončí.

Eva Zelenayová

Čas vianočný

Ani sme sa nenazdali a po roku znova prichádza ten čarovný čas – čas vianočný. Hoci je adventné obdobie charakteristické očakávaním a prípravou na príchod Vykupiteľa sveta, obchodné domy a výkladné skrine sú presýtené pozlátkom tovarov a vianočnými ozdobami. Na vianočných trhoch znejú koledy. Pozvánky na jedinečné vianočné koncerty sa predbiehajú. V televízii idú nespočetné vianočné reklamy. Akosi všetko je v pohybe. V bytoch nastáva veľké upratovanie, aby všetko voňalo čistotou. Štátnici vyhlasujú prímeria, utíchajú zbrane. V kostoloch sa ozýva výzva, aby sme sa zastavili a rozjímali nad svojím životom. Čo je zlé, aby sme zanechali a napredovali v dobrom, aby sme sa nezháňali iba za hmotnými vecami. Všetko smeruje k slávnostnej Glórii. Štedrý deň charakterizujú kostolné zvony, štedrá večera s osobitným rituálom pri ozdobenej jedličke. Nechýba ani Betlehem. Čarovnú atmosféru dotvárajú darčeky od najbližších. Vrcholom dňa je polnočná sv. omša, slávená na počesť zázračného narodenia Krista Pána, ktorý prišiel na túto hriešnu zem, aby ju posvätil. A tak máme aj my jedinečnú príležitosť, aby sme sa mu klaňali, ďakovali, chválili ho a prosili.

Mnohí politickí väzni si zaspomínajú na Štedrý deň vo väzniciach, kde prežili kus ťažkého života. Jeden z nich, Pavol Brodňanský, opisuje vo svojej knihe Moja cesta - Jáchymovské Vianoce 1953.

„Brána ozdobená ostnatým drôtom sa otvorila a premrznutí mukli – baníci vypochoďovali na nástupište, kde zástupy zastavil veliteľ smeny bachárov a začal „filcung“. O chvíľu spod studených fáracích kabátov vybrali hodnú kôpku triesok, ktorými si väzni chceli prikúriť v pieckach barakov, zaviazaných snehom. Okrem dreva sa našla len jedna ponožka, (väzni nosili onuce) na krku jedného väžňa, ktorý ju použil ako šál. Ale div divúci! Žiaden krik, žiaden zápis na raport. Iba drevo putovalo do kasárni bacharov. Po „filcungu“ veliteľ stráže vyhlásil „odpolední sčítací nástup“. Od všetkých barakov sa pohli zoradení väzni na nástupište. Veliteľ stráže, veliteľ eskorty a veliteľ smeny v sprievode jeho trpaslíkov s papiermi v rukách spočítali väžňov z celého tábora. A napodiv, dnes im to netrvalo dlho. O chvíľu sa z ampliónov ozvalo: „Konec sčítacího nástupu“. Nad korekciou viala biela zástava. Náčelník Schamberger dal amnestiu na kázenské tresty. Táborom zavládla vianočná nálada. Na nočnú smenu do šachty Eduard bola určená len nevyhnutná údržba, narážaci a čerpadlá. Po roku mali mukli voľno. Býval som na štvrtom baraku v izbe č. 4. Nastal čas dohodnutý niektorými muklami na vianočnú svätú omšu v našej izbe tak, aby sa jej mohol zúčastniť celý tábor – teda tí, ktorí mohli o tom vedieť. To už bola starosť Janka Brichtu, koordinátora tejto akcie. Bachari boli zamestnaní ako dozor pri odhadzovaní snehu muklami. Služby na barakoch mali spoľahliví ľudia. Spočky fungovali a našu izbu strážil širokoplecí Ján Jankovský. Standu Šveca, ktorému niektorí nedôverovali, poslal veliteľ izby hádzať

sneh. Chlapi na izbách sedeli okolo stola alebo na spodných posteliach. Na stole bola halúzka smrečka a malý kahanček vyrobený z chleba, niti a akéhosi tuku s prímiesou rastlinnej vône. Kňaz Ferko Szabadosz sedel na mojej posteli, ja vedľa neho, aby som mu mohol držať bohoslužobný text. Janko Brichta s Ferkom začali: „V mene Otca i Syna i Ducha Svätého.“ A Janko vyšiel von z izby, aby určeným signálom oznámil Nikolajskému väzenskému svetu, že „Dnes sa nám narodil Spasiteľ, Kristus Pán“. A celý tábor spojený myšlienkou na príchod Spasiteľa v duchu sa zúčastnil svätej omše, tajomstva „Obety vykúpenia“, ktorá sa nekrvavým spôsobom odvíjala v našej väzenskej izbe v baraku č. 4. Oltárom boli kolenná kňaza, zakryté čistou utierkou a bielou vreckovkou, na ktorej v ampulkách od liekov bola voda a víno – vedľa nich v zápalkových krabičkách kúsky hostie, zabalené do cigaretovej papieričky. Bolo ich niekoľko sto kusov, určených na konsekráciu a následné rozdelenie medzi väžňov v tábore. Ferko slúžil sv. omšu, ja som zastupoval miništranta a Lojzko Strapec nahlas čítal texty sv. omše. Všetci v izbe sústredene počúvali, niektorí si ticho šepkali modlitbu, niektorým slzili oči. Keď nastal čas sv. prijímania, Ferko odsunul „oltárnu plachtu“, vstal a keď na dohovorené znamenie prišiel Janko, dal mu sv. prijímanie a po chvíľke mu dal zápalkové krabičky, aby ich rozniesol do tábora. Potom podával sv. prijímanie každému jednotlivo. Všetci prichádzali so zloženými rukami. Svätá omša skončila. Ferko požehnal nás a celý tábor. Štefan Rabina mu poďakoval a všetkým prosil Bohom požehnané, pokojné Vianoce a pripomenul nám, že doma iste na každého z nás myslia intenzívnejšie ako inokedy. Počas tejto sv. omše ani raz nehlásili „NÁLET“, čo bolo dohovorené heslo, keby sa ku nášmu baraku priblížili bachari. Všetko nám dobre vyšlo. Nálada bola ozaj sviatočná. Po večernom nástupe bol nástup na večeru podľa barakov. Tentoraz všetci dostali rovnakú večeru, bez ohľadu na to, kto mal aký lístok, (biely, zelený, žltý, červený) podľa percenta plnenia pracovnej normy. Na izbe sme sa všetci prežehnali a Štefan Rabina sa pomodlil štedrovečernú modlitbu a po nej všetci spoločne „Otče náš“. Potom všetkým zaželel šťastné a požehnané Vianoce a aby to boli posledné Vianoce vo väzení. Po večeri sme si zaspievali vianočné koledy a po večierke dlho do noci nahlas spomínali na Vianoce doma, Vianoce na vojne, podaktorí na fronte, alebo niekde vo väzení. A do rána ani raz služba na chodbe nehlásila „Nálet“.

Keď my budeme pri štedrovečernom stole, spomeňme si na „muklov“, ktorí už nie sú medzi nami a darujme im tichú modlitbu za ich statočný život. To, čo si oni vytrpeli vo väzniciach, je hodné úcty a spolupatričnosti s ich životom. Nech ich utrpenie a strádanie štedro odmení náš Pán.

Juraj Vrábel

Ako v panoptiku

Neďaleko Serede v Šintave, sa ku kráľovi Svätoplukovi zachovali veľkorysejšie, než slovenský parlament pod vedením Richarda Sulíka. Ten nariadil z nápisu pod sochou Svätopluka na koni na Bratislavskom hrade odstrániť text Svätopluk – kráľ starých Slovákov i dvojramenný kríž. V Šintave nesie meno tohto kráľa starých Slovákov „Základná škola s materskou školou kráľa Svätopluka“. Že sa na tejto škole zaujímajú o svoje dejiny svedčí aj skutočnosť, že v areáli školy je pamätník na jednu z prvých tlačiarň na Slovensku.

V areáli pribudol 18. novembra ďalší netradičný pamätník, edukačná kocka. Symbolizuje roky 1948, 1968, 1988 a 1989, teda roky spojené s komunistickým režimom. Vznik tohto pamätníka schválilo obecné zastupiteľstvo 25. marca tohto roku, na výročie sviečkovkej manifestácie. Zo Šintavy pochádza pani Alica Šuláková, dcéra politického väzňa. Počas aktu odhalenia pamätníka vyrozprávala príbeh svojho otca a jej rodiny pred

žiakmi tejto školy. Ktovie, ako hlboko sa dotýkal ich srdiečka, keď hovorila o tom, ako im otecka zobrali, keď boli malé a vrátil sa, keď už boli celkom veľké slečny. Dokázali si predstaviť, čo musel vytrpieť, keď z vyše stokilového chlapa sa vrátil ani nie päťdesiatkylový? Sotva.

Pýtala som sa pani Šulákovvej, z čoho otecka obvinili. Povedala, že z účasti v Bielej légii, ale že to bol zinscenovaný proces. Možno skutočne nemal nič spoločné s Bielou légiou, ale treba pripomenúť tým, čo si myslia, že štát nám padol z neba. Je to hlboké nedorozumenie, bol vykúpený krvou a utrpením generácií pred nami. Biela légia bolo po druhej svetovej vojne ilegálne zoskupenie aktivistov za obnovenie slovenskej štátnosti.

Žiak Adam Čambal zarecitoval báseň Ľubomíra Feldeka Sloboda otcov – u detí. Zvláštna báseň, pripravená na objednávku z Dánska, kde pred tridsiatimi rokmi zarobila Verejnosť proti násiliu a študentskému hnutiu

nejaké peniaze. Staršej generácii je čudné počúvať verše od básnika, ktorý velebil komunistických potentátov na výročie víťazstva nad komunizmom. A vraj, „sme deti muklov, obetí, zlomených srdiec a ľudských smetí...“, ťažký text pre žiaka základnej školy.

Prihovoril sa aj bývalý poslanec NR SR Peter Zajac a ako literárny vecdec nezabudol pripomenúť Slovákom názor Štúra na svojich rodákov. Nebol lichotivý, ako povedal, Slováci sa vždy pridŕžovali svojej rodiny, dediny, nikdy nedokázali prekročiť tieto hranice. No možno práve Štúr posunul Slovákov za ich horizont. Niektorí to dnes dokazujú pohrdaním rodiny, iní si dokázali vybojovať vlastný štát. Aj navzdory čechoslovakistom, čo radšej dali prednosť sluhovskému postaveniu v nerovnoprávnom štáte.

Na slávnosť odhalenia edukačnej kocky bola naša organizácia pozvaná starostkou obce Stanislavou Režnákovou. Ďakujeme.

Eva Zelenayová

Zľava Ján Košiar a Ján Litecký Šveda v spoločnosti bývalých poslancov NR SR, sprava Július Brocka a Peter Zajac.

Foto Eva Zelenayová

STALO SA

1. decembra 1989 vláda ČSSR nariaďovala zrušiť drôtené zátarasy na hraniciach s Rakúskom, ktoré slobodný svet nazýval „železnou oponou“.

2. decembra 1946 sa začal proces proti J. Tisovi, A. Machovi a F. Ďurčanskému pred Národným súdom v Bratislave. Členmi senátu boli: predseda Igor Daxner a šiesti prísediaci, všetci evanjelického vyznania, alebo ateisti. Žalobcami boli Ľudovít Rigan, Juraj Šujan a vojenský prokurátor plukovník Anton Rašla.

4. decembra 2006 zomrel pápežský legát, prenasledovaný komunistickým režimom, Mons. Viktor Trstenský

6. decembra 2006 zomrel dlhoročný člen a funkcionár krajskej pobočky PV ZPKO v Žiline Emil Rafaj.

10. decembra 1947 bol na trest smrti zastrelením odsúdený generál armády SR a veliteľ Rýchlej divízie Jozef Turanec. Neskôr mu trest zmenili na 30 rokov väze-

nia. Zomrel vo väznici v Leopoldove v roku 1957.

14. decembra 1948 vláda rozhodla presunúť 65 000 verejných zamestnancov „do výroby“. Išlo o prvú masovú diskrimináciu politicky „nespolahlivých“ občanov brutálnym znížením ich spoločenskej pozície a pracovných ziskov. Tieto opatrenia pokračovali aj začiatkom päťdesiatych rokov a postihli 75 000 občanov.

22. decembra 1948 zomrel slovenský arcibiskup Karol Kmetko, sídelný biskup nitriansky. Jeho nástupcom sa stal Eduard Něcsey.

22. decembra 1949 schválilo Predsedníctvo ÚV KSČ návrh na mocenský zákrok proti kláštorom.

27. decembra 1992 zomrel v Bratislave bývalý poslanec Slovenského snemu a najbližší spolupracovník Karola Sidora, komunistickým režimom prenasledovaný Pavol Čarnogurský, otec JUDr. Jána.

31. decembra 1992 zanikol štátny útvar Česká a Slovenská federatívna republika.

December 1987. Vyše 500 000 ľudí podpísalo petíciu katolíkov za náboženskú slobodu. Iniciatíva vyšla z Moravy, ale najväčšiu odozvu vyvolala na Slovensku (vyše 300 000 podpisov).

December 1955. Podľa odhadu nemeckého historika J. G. Hoenscha bolo v Československu 230 „nápravných zariadení“ (vážnic, pracovných táborov, uránových baní a pod.) a v nich 240 000 uväznených občanov, z ktorých asi 80 % za politické „zločiny“.

V rokoch 1948 – 1955 bolo v socialistickom Česko-Slovensku materiálne zničených 27 500 000 kníh, z najväčšej časti to boli publikácie zhabané v kláštoroch a v iných náboženských inštitúciách. Ďalšie státisíce vzácných vydání boli rozpredané zahraničným antikvariátom.

V Nitre spoločne

V Nitre sa poklonili pamiatke obetí komunizmu 16. novembra. Spoločne obidve organizácie PV ZPKO a KPVS položili vence k ich pamätníku. Na slávnostnom akte sa zúčastnil predseda PV ZPKO Ján Litecký Šveda, predsedníčka RO PV ZPKO Alžbeta Loudová a predseda KPVS v Nitre Gašpar Fronc. Ďalej predstavitelia mesta a verejného života. Vence položili aj k pamätnej tabuli na dome módy, kde tohto roku pietnu spomienku organizovalo mesto.

(al)

V Bánovciach so slávnou rodáčkou

Tridsať rokov od pádu komunistického režimu si v Bánovciach nad Bebravou utili 15. novembra v priestoroch mestského kultúrneho strediska. Gymnazisti tu odprezentovali svoje projekty pod názvom Krehké hranice slobody o osudoch ľudí prenasledovaných bývalým režimom. V kultúrnom programe vystúpili žiaci a pedagógovia ZUŠ D. Kardoša a

vzácná host'ka, svetovo uznávaná sopranistka Slávka Zámečníková, rodáčka z Bánoviec nad Bebravou pôsobiaci v Berlíne. Prítomným sa prihovorila primátorka mesta R. Novotná a politický väzeň Mirko Tuchyňa, odsúdený v roku 1952 ako mladistvý na päť rokov väzenia za vlezradu.

Na snímke s primátorkou mesta. (mt)

NAPÍSALI

Pokračujeme v uverejňovaní citátov z tvorby **Mariána Leška**, propagandistu komunistického režimu, v súčasnosti poradcu prezidentky SR Zuzany Čaputovej.

V článku „Zápas o vedomie“ (NOVÉ SLOVO, 3. 3. 1983) napísal: „Je nesporné správne, ak sa politiko-výchovná práca chápe ako záležitosť celospoločenská, nielen ako záležitosť, za ktorú nesú zodpovednosť

len pracujúci ideologického úseku. Základné organizácie strany musia posudzovať svoju činnosť aj z tohto aspektu, že sú zodpovedné nielen za výchovu svojich členov, ale aj za ideovo výchovné pôsobenie na všetkých občanov v okruhu svojej práce.“

V článku „Podnety premieňať na činy“ (NOVÉ SLOVO, 25. 2. 1988) napísal: „...My v redakcii NOVÉ SLOVO sa cítime byť súčasťou kritic-

ko-východiskového prúdu, ktorý v prestavbe nachádza svoju dejinnú príležitosť pre sebarealizáciu. Budeme ňou tým viac, čím väčšiu podporu a spoluprácu nám poskytnú naši autori i čitatelia. Iba na ich základe môžeme podnety výročnej členskej schôdze premieňať na činy – na bojovú komunistickú publicistiku, hodnú doby prestavby a demokratickej.“

PRIPOMÍNAME SI

V decembri si pripomínáme významné životné jubileá týchto našich členov. Spomínáme aj na tých, ktorí sa tejto slávnosti nedožili.

55 rokov

Zuzana Pflugová, Spišská Nová Ves
23.12.1964

60 rokov

Anastázia Gadušová, Levoča 28.12.1959

70 rokov

Eva Jančová, Trenčín 31.12.1949

75 rokov

Lubica Patrušová, Dvorany nad Nitrou
3.12.1944
Emília Ihnátová, Košice 22.12.1944

80 rokov

Jaroslav Bakoš, Nemšová 28.12.1939
Marta Bartošová, Trenčín 27.12.1939

81 rokov

Melánia Straková, Piešťany 25.12.1938
Ing. Viliam Zopp, Bratislava 2.12.1938
Eva Karnayová, Michalovce 11.12.1938

83 rokov

Helena Stančíková, Brezno 1.12.1936

Mária Gregušová, Nitra 6.12.1936
Hedviga Slivková, Ilava 20.12.1936
Natália Hockicková, Spišské Podhradie
15.12.1936

85 rokov

Štefan Hrizák, Považská Teplá 25.12.1934
Anastázia Kulášová, Bratislava 15.12.1934

87 rokov

Matej Benčík, Komárno 16.12.1932

88 rokov

Gustáv Hrabovec, Dolný Kubín
24.12.1931
Pavol Kuľa, Levoča 18.12.1931

89 rokov

Ján Volanský, Žilina 25.12.1930

90 rokov

Eva Slimáková, Limbach 22.12.1929
MUDr. Mária Slugeňová, Levoča
25.12.1929

93 rokov

Valéria Mitošinková, Bratislava 16.12.1926

94 rokov

Ján Petro, Humenné 18.12.1925
Jubilantom srdečne blahozeláme

PRISPELI NA ČINNOSŤ

JUDr. Peter Brňák, Bratislava 50 EUR
MUDr. Dagmar Pechová, Bratislava 10 EUR
Štefánia Voletzová, Stupava 2 EUR
Elena Sulová 50 EUR
Jozef Kollár, Šaľa 100 EUR
Miroslav Luba 20 EUR
Anna Jadrná, Madunice 10 EUR
Karol Kubričan, Bánovce nad Bebravou 10 EUR

Marta Vaculová, Krškany 50 EUR
Ema Ballová, Nitra 7 EUR
Mgr. Jozef Cahel, Považská Bystrica 50 EUR
RNDr. Tomislav Jurík, CSc., Bojnice 100 EUR

*Darcom vyslovujeme
úprimné poďakovanie*

ROZLÚČILI SME SA

† Vo veku 91 rokov, 28. novembra 2019, zomrel **Ján BRICHTA**, dlhoročný člen RO PV ZPKO Bratislava. Posledná rozlúčka sa konala 6. decembra 2019 v bratislavskom Dóme sv. Martina a na Ondrejskom cintoríne v Bratislave.

† Vo veku 96 rokov, 28. novembra 2019, zomrela **Mária ŠTEFURIKOVÁ**, politická väzenkyňa, dlhodobá členka PV ZPKO. Posledná rozlúčka sa konala 2. decembra 2019 v kostole sv. Margity v Zborove. Sv. omšu celebroidal arcibiskup Bernard Bober za spoluúčasti mnohých ďalších kňazov.

† Vo veku 91 rokov, 29. novembra 2019, zomrela dlhoročná členka PV ZPKO, priama účastníčka Hel'pian-skej vzbury **Pavína FILOVÁ**. Posledná rozlúčka sa konala 2. decembra 2019 v rímsko-katolíckom kostole v Hel'pe za účasti členiek RO PV ZPKO v Banskej Bystrici.

**Pozostalým vyslovujeme
úprimnú sústrasť**

Na Korca sa nedá zabudnúť

Štvrté výročie smrti Jána Chryzostoma kardinála Korca si 24. októbra t.r. pripomenula regionálna organizácia PV ZPKO v Nitre účasťou na sv. omši v kostole sv. Petra a Pavla na pozvanie synovca kardinála Jozefa Korca. Členovia nitrianskej organizácie politických väzňov sa poklonili pamiatke kardinála Korca aj účasťou na sv. omši v Katedrále sv. Emeráma 27. októbra. Položili kvety pri pamätnej tabuli a pri jeho hrobke v modlitbách a pri sviečkach si uctili jeho pamiatku Margita Bartová, Jozef Turček, Jana Verešová a predsedníčka organizácie Alžbeta Loudová.

■ Na zadnej strane obálky: Pozvanie na konferenciu Triumf slobody a gala večeru k 30. výročiu pádu Berlínskeho múru vo Washingtone od Nadácie obetí komunizmu pre predsedu PV ZPKO Jána Liteckého Švedu.

Výzva

Vážení členovia PV ZPKO, sympatizanti, priatelia. Naša organizácia dlhodobo zápasí s neštandardnou situáciou, keď pripravuje plány svojej činnosti bez krytia finančnými prostriedkami. Nedostatok peňazí nás núti obrátiť sa na Vás s výzvou o pomoc. Vydávanie Svedectva nie je ďalej možné zabezpečiť z prostriedkov štátnej dotácie, preto sa obraciame na Vás s prosbou, vyhľadať vo Vašom okolí potenciálnych sponzorov nášho časopisu. Ak nebude vychádzať, akoby sme stra-

tili nástroj prezentácie vlastného jestvovania. Azda nepravni by sa tomu aj potešili. Veríme však, že sa nájdú podporovatelia ideálov, za ktoré sme trpeli, a ktoré hodlame aj naďalej chrániť a obhajovať. Záujemcovia o pomoc pre naše Svedectvo môžu poslať svoj príspevok na číslo účtu: **SK74 3100 0000 0040 0012 8109** alebo sa kontaktujte na tel. číslo 02-526 381 56.

Darcom úprimne ďakujeme.

Vedenie PV ZPKO
a časopisu Svedectvo

■ Úradné hodiny v kancelárii Predsedníctva PV ZPKO v Bratislave na Obchodnej ulici č. 52 sú **v pondelok a v stredu od 9.00 hod. do 13.00 hod.**

YOU ARE CORDIALLY INVITED TO THE

TRUMP *of* LIBERTY

GALA DINNER

Celebrating

THE 30TH ANNIVERSARY OF THE
FALL OF THE BERLIN WALL

&

TRUMAN-REAGAN MEDAL OF FREEDOM CEREMONY

Honoring

HIS EXCELLENCY JOACHIM GAUCK

Former Dissident Pastor & 11th President of Germany

Featuring

"ODE TO FREEDOM"

A Solo, Choir, & Orchestra Performance

of the Finale from Ludwig van Beethoven's 9th Symphony

Friday, November 8, 2019

6:00 p.m. Reception • 7:00 p.m. Dinner

UNION STATION

Main Hall

50 Massachusetts Avenue Northeast
Washington, District of Columbia 20002

Black Tie Optional

trumphofliberty.com